16. Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının Avrupa yeterlilikler çerçevesi yetkinliklerinden 'Kültürel bilinç ve ifade' açısından incelenmesi

Bahadır KAYGUSUZ[1]

APA: Kaygusuz, B. (2023). Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının Avrupa yeterlilikler çerçevesi yetkinliklerinden 'Kültürel bilinç ve ifade' açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 446-260. DOI: 10.29000/rumelide.1285843

Öz

Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu tarafından 2006 yılında Avrupa ülkelerinde yaşayan insanlara kazandırılması gereken beceriler belirlenmiş ve tavsiye kararı olarak yayınlanmıştır. Bu kapsamda belirlenen yeterliliklerden birisi de "*Kültürel Bilinç ve İfade"* dir. Avrupa Konseyi bu yeterlilikleri belirlerken kişilerin kendilerini gerçekleştirmeleri ve hayatta kalabilmeleri için ihtiyaç duyacakları becerileri kazandırmayı amaçlamıştır. Ülkemiz de Avrupa yeterlilikler çerçevesi programını esas alarak Türkiye yeterlilikler çerçeve programını oluşturmuş, bu program 19 Kasım 2015 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Jeopolitik konumu itibariyle sürekli bir geçiş noktası olan ülkemiz, özellikle son yıllarda yoğun bir göç almaktadır. Bu da beraberinde kültürel etkilenmeyi getirmektedir. Bu durum milli kültürümüzün genç nesillere aktarılmasının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmada, 2022- 2023 eğitim öğretim yılı içerisinde ortaöğretim kurumlarında okutulan 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında bulunan metinlerin orta öğretim öğrencilerine milli kültür unsurlarının aktarımı açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Araştırmanın verileri 2022- 2023 eğitim öğretim yılı içerisinde ortaöğretim kurumlarında okutulan 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında yer alan 9 ünite 40 metin üzerinden doküman analiziyle toplanmıştır. Ders kitabında bulunan metinlerde kültürel farkındalık unsurları; örf, adet, gelenek, görenek ve değerlere ait unsurlar, dini unsurlar, düşünce ve ahlak ile ilgili konular, Türk Dili ve Tarihi konuları, toplumsal yapı ile ilgili unsurlar olmak üzere 5 ana başlık ve alt başlıklar açısından değerlendirilerek sonuçlar ortaya konmuştur. Çalışmanın sonucunda, Türk kültürüne ait unsurların ders kitabı aracılığı ile öğrencilere aktarılabileceği, bu yönüyle ders kitabında kültürel farkındalık oluşturacak metinlere daha fazla yer verilmesi ve öğrencileri bu konuda düşündürecek etkinliklerin hazırlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Araştırmada sunulan verilerin bir farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kültürel bilinç ve ifade, yetkinlik, Ders kitabı

The examination of the Turkish language and literature textbook in terms of 'cultural awareness and expression' from the European Competencies Framework competencies

Abstract

It was published as a recommendation decision by the Council of Europe and the European administration in 2006. where it determined what should be gained to people living in European countries. One of the competencies determined in this context is "Cultural Consciousness and Expression. While determining these competencies, the Council of Europe aimed to provide the

[1] Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler ABD (Erzurum, Türkiye), bahadirkaygusuz7@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4360-9214 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 03.02.2023 kabul tarihi: 20.04.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1285843]

competencies that people will need in order to realize themselves and survive. Our country has also created the Turkish qualifications framework program based on the European qualifications framework program, and this program has entered into force after being published in the official newspaper dated 19 November 2015. Our country, which is a permanent transit point due to its geopolitical position, has been receiving an intense migration especially in recent years. This brings with it cultural influence. This situation reveals that it is important to transfer our national culture to younger generations. In the research, it is aimed to evaluate the texts in the 11th grade Turkish Language and Literature textbook taught in secondary education institutions in the 2022-2023 academic year in terms of transferring national cultural elements to secondary school students. In this context, the research was conducted with the qualitative research method. The data of the research were collected through document analysis on 9 units of 40 texts in the 11th grade Turkish Language and Literature textbook taught in secondary education institutions in the 2022-2023 academic year. Cultural awareness elements in the texts in the textbook; The results were presented by evaluating in terms of 5 main titles and sub-titles: elements of customs, traditions, customs and values, religious elements, subjects related to thought and morality, subjects of Turkish Language and History, elements related to social structure. As a result of the study, it was concluded that the elements of Turkish culture can be transferred to the students through the textbook, and in this respect, it is necessary to include more texts that will create cultural awareness in the textbook and to prepare activities that will make students think about this issue. It is thought that the data presented in the research will create an awareness.

Keywords: Cultural consciousness and expression, competence, textbook

Giriş

Kültürü bir toplumu diğer toplumlardan ayıran bir işaret olarak tanımlayan Topçuoğlu (1975) bu yönüyle kültür birliğinin ırk ve millet birliğinden önemli bir özellik olduğuna dikkat çekmiştir. Cemil Meriç (1986) kültürü tanımlanamaz, tasvir edilemez ve tahlil edilemez karmaşık bir unsur olarak görmüş kültürün hayatın her alanını ilgilendiren birçok anlamının olduğunu dile getirmiştir. K. Vossler dili kültürün aynası olarak ifade ederken Glinz, dili toplumsal ve tarihsel bir birleşim olarak kabul etmiştir (Aksan,1995).

Bizce de kültür, geçmişten günümüze kadar gelen, maddi ve manevi değerlerin bütünü ve bir milletin kimliğidir. Nitekim Aşkun (1990) kültürün kişileri ayakta tutan önemli bir unsur olduğu gibi milletlerin de diğer milletler arasında var olmasını sağlayan bir kaynak olduğunu belirtmiş ve kültürün aktarılması gerektiğini, aktarılmayan kültürün dinamizmini kaybedeceğini vurgulamıştır. Condon, (1995) kültürün insanların doğal varlığı olduğunu belirterek insanların statüleri, eğitimleri ne olursa olsun kültürlerini kişilik özellikleri ile çevrelerine yaydıklarını, kültürel iletişim mekanizmalarının hem kültürün aktarılmasını hem de diğer kültürlerin yayılmasını önlediğini belirtmiştir. Ayrıca kültür, insanın çağdaşlaşması için de gerekli bir unsurdur. Hürriyet ve kullanılabilirlik, sosyal katılım ve çevre olmak üzere üç temel özelliği bulunan kültürün günlük yaşamla çok yakın ilişkisi vardır (Korlaelçi, 1993).

Günümüzde teknolojik araçların gelişmesi, bilgisayar ve internet sisteminde kaydedilen olağanüstü ilerleme sayesinde dünya daha çok bilinir olmuştur. Dünya milletleri birbirinden daha fazla etkilenmiş, evrensel kültür öğeleri toplumlar tarafından benimsenmiştir. Ayrıca 21. asırda çıkan savaşlar neticesinde zorunlu göçler olmuş; göç eden insanlar hem kendi kültürel değerlerini gittikleri yerlere götürmüş hem de o ülkenin değerlerini tanıma fırsatı bulmuştur. 2. Dünya Savaşından sonra

ülkemizden Avrupa ülkelerine özellikle de Almanya'ya çalışmak için giden insanlarımız bir kültürel ikilemi yaşamıştır. Bu kapsamda Almanya'da yerliler ve göçmenler diye iki hiyerarşik yapı oluşmuş ve göçmenler Almanya için kültürlerine yönelik bir tehdit olarak algılanmıştır (Güllüpınar, 2014).

Türkiye, Suriye savaşından en çok etkilen ülkedir. Suriye'den 3,9 milyondan fazla mülteci ülkemize gelmiştir (IOM, 2021). 2011 Arap baharının sonucunda ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan insanlar ülkemize gelmişlerdir. İki farklı millet bir arada yaşamak durumunda kalmış, bu durum da kültürel etkileşimi getirmiştir. Türk halkının göçmenlere karşı olan tutumu halkların birlikte yaşamalarını bazen kolaylaştırırken bazen de zorlaştırmıştır (Kağnıcı, 2017, s. 1770). Suriye'nin yanı sıra Afganistan, Pakistan gibi ülkelerden niteliksiz göç alan ülkemiz, kültürel bir istila ile karşı karşıya kalmıştır.

2019 COVİD-19 salgını ile internet kullanımının önceki dönemlere göre yaygınlaşması ile insanlar farklı kültürlerle etkileşime girmiş, eğitim, ticaret vb. gibi hayatın önemli alanlarında sosyal medyayı kullanmaya başlamıştır. Sosyal ağlar vasıtası ile farklı milletlerden insanlarla iletişime geçilmesi, farklı kültürlerin tanınması kültürel etkileşimi hızlandırmıştır. İçinde bulunduğumuz dünya şartlarında, dünya pazarına açılabilmek, uluslararası bir işletmede çalışabilmek yabancı dil bilmeyi ve farklı kültürleri tanıyıp o kültürlerdeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmeyi gerektirmektedir (Constantin, 2009,25).

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere ülkemiz gerek coğrafi konumundan dolayı gerekse politik sebeplerden sürekli bir kültürel etkilenmeye maruz kalmaktadır. Bu durum milli kültürümüzün gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılmasını zorunlu kılmıştır. Kültürümüzün aktarımını okullarımızda ders kitapları aracılığı ile yapmak en güvenilir yoldur. Konunun önemine 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda dikkat çekilerek öğrencilere milli manevi ve ahlaki değerlerin aktarılması; Türk ve dünya kültür ve sanat eserlerinden örnekler verilerek öğrencilerde bir estetik zevk oluşturulması amaçlanmıştır (MEB, 2018). Türk Dili ve Edebiyatı dersi Öğretim Programında, liseden mezun olan öğrencilerin ilkokul ve ortaokul öğrenimlerinden elde ettikleri becerilerin yanında milli ve manevi değerlerimizi benimsemiş bireyler olarak yetişmelerini ve onların ülkemizin gelişmesine katkı sunmalarını sağlamak hedeflenmiştir (MEB,2018). Ders kitapları bu amaçlar doğrultusunda hazırlanmaktadır.

Güneş, (2002) ders kitaplarının teknik kitaplar olduğunu, öğrencilerde planlı bir öğrenme sağladığını, öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ders aracı olduğunu belirtmiştir. Ders kitaplarına alınacak metinler hem programa uygun olmalı hem de ilmi, edebi ve kültürel değerlerimizi yansıtan metinler olmalıdır (Aşılıoğlu, 1993; Duman, 2003).

Kültür, milletlerin kimliğidir. Kültür aktarımının en önemli aracı da dildir. Dil hem kültürü aktarır hem de dilin kendisi kültürel bir unsurdur. Dil ile kültür birbirinden ayrılmaz (Boylu, 2014; Göçer, 2013; Kara, 2018). Z kuşağı olarak tanımlanan ve teknolojiyi kullanarak büyüyen günümüz çocuklarının; dilini bilen, konuşan, dilin kurallarına hâkim olan bireyler olarak yetişmeleri önemlidir. Artık kelimelerle değil emoji denen sembollerle iletişim kuran yeni nesil öğrencileri için hazırlanacak ders kitaplarındaki metinler özenle seçilmelidir. Ders kitaplarındaki metinler hem öğrencilere edebi bir zevk hem de milli bir bakış kazandıracak nitelikte olmalıdır. Çünkü Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları hitap ettiği yaş grubu itibariyle de önem arz etmektedir. Ders kitabı 14-18 yaş aralığındaki öğrencilerin milli bir benlik kazanması ve onlara kültürün doğru aktarılmasında etkili bir araçtır. Edebiyatın Türk çocuklarına milli bir benlik kazandırmak suretiyle onların mensubu oldukları milleti yücelteceklerini belirten Mustafa Kemal Atatürk; ayrıca edebiyatın öğrencilere dünyayı anlama, olayları farklı bir bakış

açısıyla yorumlama analiz ve sentez yapma gibi nitelikleri kazandıracağını vurgulamıştır (Palazoğlu, 1996, 484).

Kültür her ortamda öğrenilebilir. Ancak sanat, edebiyat ve tarih gibi alanların kültürle daha yakın ilişkisi vardır. Edebiyatın malzemesinin dil olması kültürel farkındalık oluşturmak ve kültürü aktarmak için öteki derslerden daha etkilidir. Bu yönüyle edebi metinler ve edebiyat eğitimi konusunda ayrıntılı çalışma yapılmalıdır (Sucu, 2013). Kültür aktarımı, gençlerin rol model olarak gördükleri kişileri taklit ederek olabildiği gibi eğitim yoluyla da olabilir. Eğitimin, kültürün gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rolü vardır. Geleneklerden, töreden, adetlerden habersiz olan gençlik; yardımlaşmadan, paylaşmadan, saygıdan kısaca bizi biz yapan unsurlardan da uzak olur. Bu durum toplumsal huzuru bozar. Sözcüklerle oluşturulan metinler, gençlerde toplumsal bilincin oluşmasında çok önemli bir yer tutar (Sevim, 2014).

Ülkemizde 2015 Kasım ayında Avrupa Birliği'nin hazırladığı Avrupa Yeterlilik Çerçevesi ile uyumlu olarak Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) hazırlanmıştır. TYÇ'de Ana dilde İletişim, Yabancı Dillerde İletişim, Matematiksel Yetkinlik ve Bilim / Teknolojide Temel Yetkinlikler, Öğrenmeyi Öğrenme, Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler, İnisiyatif Alma ve Girişimcilik, Kültürel Farkındalık ve İfade olmak üzere sekiz başlık bulunmaktadır. Kültürel Farkındalık ve İfade ile milli ve evrensel kültürel değerlere saygı duyma, güzellik etkenlerine ve sanat eserlerine önem verme ve takdir etme becerisini desteklemek kastedilmiştir (TTKB, 2017). Bu çalışmada kültürün aktarımında önemli bir görev üstlenen 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders kitabı incelenmiş ve seçilen metinler bu bağlamda değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın önemi

Edebiyatın temel unsuru dildir. Dil: İnsanlar arasında iletişimi sağlayan doğal bir araç, ne zaman ortaya çıktığı bilinmeyen, kendi kuralları olan, sürekli değişen canlı bir varlıktır (Ergin, 1993). Dil, kültürün nesiller arasında aktarımını sağlayan en önemli vasıtadır. Günümüz çocuklarına kültürel birikimimizi aktarmak ve onlara milli bir benlik kazandırmak için planlı bir dil eğitimine ihtiyaç vardır. İnsanlar yaşadıklarını ana dillerinde yer alan kavramlarla anlatırlar. Olaylara konuştukları dilin penceresinden bakarlar. Sağlıklı bir kültür aktarımı için sağlam bir dil eğitimi şarttır (Özbay, 2011: 24). Edebi metinler, hem ana dilin öğretilmesinde hem de milli değerlerimizin aktarılmasında önemli bir araçtır. Aynı zamanda edebi eserler yeni değerlerin öğretilmesi açısından da önemli bir kaynaktır.

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (MEB,2020)'nda değerlerimizin öğretim programının çerçevesini oluşturduğunu, değerlerimize ayrıca bir ünite olarak yer verilmediğini; eğitimin her alanında ele alındığını dile getirilmiştir. Bu programda öğrencilere kazandırılması gereken değerler olarak dostluk, adalet, dürüstlük, sabır, öz denetim, saygı, sevgi, vatanseverlik, sorumluluk ve yardımseverlik kavramları belirlenmiştir. Programda yer alan 9 yetkinlikten biri de 'Kültürel Farkındalık ve İfade' dir. Bu yetkinlik farklı kitle iletişim araçlarının kullanılması ile tecrübelerin aktarılması olarak ifade edilmiştir. Öğretim programının özel amaçlarında birisi edebi eserler vasıtasıyla öğrencilere milli, manevi ve kültürel değerlerimizin kavratılması olarak belirlenmiştir. Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı için metin seçerken öğrencilere kazandırılmak istenen değerlere uygun metinlerin belirlenmesi bu metinler aracılığı ile öğrencilerde bir farkındalık oluşturulması gerektiği dile getirilmiştir.

Kültür çok önemli bir kavramdır. Buna rağmen ders kitaplarında sistemli bir şekilde yer almamaktadır (LaFayette, 1988,47). Dil eğitiminin önemli bir parçası olan kültür, öğretmenlere iletişim becerilerini

geliştirmeleri açısından önemli kolaylıklar sağlar (Canale, 1983). Ülkemiz, coğrafi konumu gereği hem Batı kültürünü hem de Doğu kültürünü birlikte yaşamaktadır. Bu durumun getirdiği en önemli görev zengin kültürel unsurların, ulusal ve uluslararası kültürel değerlerin ders kitaplarına yansıtılmasıdır. Ders kitaplarını kaleme alan yazarların bu noktadaki tercihleri önem arz etmektedir. (Küçük, 2011: 254).

14-18 yaş aralığında bulunan gençlerin kültürel değerleri öğrenecekleri en önemli kaynak ders kitapları ve dil öğretiminin yapıldığı Türk Dili ve Edebiyatı dersidir. Alanda yapılmış çalışmalar incelendiğinde ders kitapları ile ilgili yapılan çalışmaların genel itibariyle yabancılara Türkçe öğretimi, öğretim programları ve teorik bilgiler içerikli olduğu görülmüştür. Çalışmada, ders kitaplarındaki metinlerin kültürel farkındalık açısından incelenmesi ve verilerin ortaya konmasının alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Kültür, bir milleti diğer milletlerden ayıran ve yeni nesillere aktarılması gereken unsurdur. Kültür aktarımı öğrenme yoluyla olabildiği gibi taklit yoluyla da olabilir (İnanç, 2004). Kültür aktarımı aslında ideal insanı oluşturma çabasıdır (Güvenç, 2018). Kültür aktarımı konusunda çevre ve aile kadar etkili olan bir diğer unsur okuldur. Özellikle dil eğitiminin aynı zamanda kültür aktarımı olduğu düşünüldüğünde Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı dersleri ve bu derslere ait ders kitapları çok önemlidir. İnsan, duygu ve düşüncelerini dil aracılığı ile ifade eder (Çavuşoğlu, 2016). Türk kültürü ancak nitelikli bir ana dil eğitimi ile gelecek nesillere aktarılabilir. Çünkü dil aynı zamanda toplumun kültürel seviyesini ve birikimini gösteren en önemli unsurdur. Dil, kültürün taşıyıcısıdır. Bu yönüyle ders kitaplarına alınacak metinlerin dil ve kültür bilincini içeren metinler olmasına dikkat edilmelidir (Kapanadze, 2018). Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının Avrupa yeterlilikler çerçevesi yetkinliklerinden kültürel farkındalık açısından incelenmesi amacıyla yapılmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında yer alan metinlerde kültürel farkındalık öğeleri var mıdır?

2. 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında yer alan metinlerde kültürel farkındalık öğeleri nasıl ifade edilmiştir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında bulunan metinlerin ve etkinliklerin Avrupa yeterlilikler çerçevesinde belirlenen kültürel farkındalık unsurlarının incelendiği bu çalışma, nitel bir araştırmadır. Çalışmada veriler doküman analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Nitel araştırma, araştırılan konunun kendi doğal ortamı içinde sorgulanıp sonuçların yorumlanması yöntemidir (Guba ve Lincoln, 1994; Klenke, 2016). Ayrıca nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi yöntemler kullanıldığı gibi metinlerin taranması ve doküman analizi yöntemi de kullanılabilir. Olaylar ve algılar kendi doğal ortamları içerisinde ele alınır, incelenir ve bütüncül bir yaklaşımla sonuca ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Doküman analizi, yazılı ve elektronik ortamda bulunan materyalleri incelemek ve değerlendirmek amacıyla kullanılan sistemli bir metottur. Tarama yapılırken milli kültür unsurları ölçüt olarak alınmış metinlerde tespit edilen bu unsurlar ortaya konmuştur.

Sınırlılıklar

Araştırma ülkemizde 2022-2023 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığının Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25 Temmuz 2018 tarih ve 99/19 sayılı kararıyla 2019-2020 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı ile sınırlıdır.

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında okutulmak için hazırlanan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulmak için hazırlanan 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabıdır. Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi, gençlerde internet, akıllı telefon, tablet, bilgisayar kullanımın artması onları popüler kültür adı verilen yapay bir ortak kültür etkisine sokmuştur (Aydoğmuş,2006). Popüler kültürden en fazla etkilenen kesim boş zamanlarını değerlendirme isteği ve teknolojiye olan ilgileri sebebiyle gençlerdir. Hem kültürel etkilenmenin en yoğun yaşandığı dönem olması hem de teknolojinin etkilerinin en çok görüldüğü yaş grubu olması sebebiyle araştırmada 11. sınıf öğrencileri için hazırlanmış ders kitabı ele alınmıştır.

Verilerin toplanması

Araştırmada veriler 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı kitabında yer alan metinlerden doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Doküman analizi: araştırılan konu ile ilgili yazılı belgelerin ayrıntıya inilerek araştırılması, tasnif ve tetkik edilmesi; sonuçların analiz edilmesidir. Bu yöntem araştırılan konu ile ilgili toplanan veriler ve araştırmacının izlenimlerini sistemleştirmesi bakımından da önemlidir. Ayrıca zaman tasarrufu sağlaması ve dokümanların önem sırasına göre sıralanması açısından araştırmacıya kolaylık sağlar (Guba ve Lincoln, 1994).

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler yüzdelik ve frekans değerleri verilerek açıklanmıştır. Araştırmanın verileri beş Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve Türkçe Eğitimi uzmanları tarafından incelenmiş son olarak araştırmacı tarafından açıklanmıştır. Daha sonra 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı içerisinde bulunan 9 ünite ve bu ünitelerdeki metinler incelenerek araştırmanın amacına uygun olarak tasnif edilmiştir. Türk kültür aktarımına ait tasnif yapılırken "*Türk dili ve Türk tarihi, din, örf âdet gelenek, görenek ve değerler, sanat ve edebiyat, toplumsal yapı, düşünce ve ahlak***"** gibi ana başlıklar incelemeye alınmıştır Bu kavramlara ait alt değer/kültürler a.b.c.d,e,f alt başlıklarıyla gösterilmiştir (Çolak, 2008). Veriler üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda kültürel farkındalık içeren ve kültür aktarımı olan metinler tespit edilerek metinlerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Verilere dair incelemeler bu ölçütler doğrultusunda yapılmıştır.

Bulgular ve yorum

Bu bölümde bulgular ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 1: Kültürel Aktarım Tablosu ve alt kültür unsurları

ALT ÖGE	**1. Türk Dili ve Türk Tarihi**	**2. Din**	**3. Örf Adet Gelenek, Görenek ve Değerler**	**4. Sanat ve Edebiyat**	**5. Toplumsal yapı**	**6. Düşünce ve ahlak**
a	Türkçe'nin diller arasındaki yeri	İslamiyet öncesi dönemde türklerin dini	Örf, adet, gelenek, görenek ve töreler	Sanat	Aile kavramı	Merhamet
b	Türkçenin tarihsel gelişimi	Türkler ve İslamiyet.	Giyim-kuşam	Mimarlık ve güzel sanatlar	Aile modelleri (Geleneksel geniş aile,çekirdek aile, göçebe aşiret topluluklarında aile,köy ailesi, kasaba ve kent ailesi)	İyilik
c	Ağız, şive	Şehitlik, gazilik, gaza, cihat	Yeme-içme	Plastik sanatlar	Türklerde ailenin önemi	Kötülük
d	Kalıntılar, kültürel miras		Törenler, kutlamalar	Müzik.	Toplumun yaşam koşulları	Vicdan
e	Tarihi olaylar		Doğum- Ölüm	Edebiyat		Fedakârlık
f			Hak, hukuk	Kültür		Vatan sevgisi, memleket hasreti

Tablo 1 incelendiğinde Türk kültürü aktarımında "*Türk dili ve Türk tarihi, din, örf âdet gelenek, görenek ve değerler, sanat ve edebiyat, toplumsal yapı, düşünce ve ahlak" gibi ana başlıkların yer aldığı görülmektedir."* Türk dili ve Türk tarihi başlığı altında "Türkçenin dünya diller arasındaki yeri, Türkçenin tarihsel gelişimi, ağız, şive, kalıntılar, kültürel miras, tarihi olaylar"; din başlığı altında "İslamiyet öncesi dönemde Türklerin dini, Türkler ve İslamiyet, şehitlik, gazilik, gaza, cihat"; örf adet

gelenek, görenek ve değerler başlığı altında "örf, adet, gelenek, görenek ve töreler, giyim-kuşam, yeme-içme, törenler, kutlamalar, doğum- ölüm, hak, hukuk"; sanat ve edebiyat başlığı altında "sanat, mimarlık ve güzel sanatlar, plastik sanatlar, müzik, edebiyat, kültür"; .toplumsal yapı başlığı altında "aile kavramı, aile modelleri (geleneksel geniş aile, çekirdek aile, göçebe aşiret topluluklarında aile, köy ailesi, kasaba ve kent ailesi), Türklerde ailenin önemi, toplumun yaşam koşulları"; düşünce ve ahlak başlığı altında "merhamet, iyilik, kötülük, fedakârlık, vatan sevgisi, memleket hasreti" gibi alt unsurlar yer almaktadır.

Tablo 2: Türk Dili ve Edebiyatı 11. sınıf ders kitabında yer alan ünite ve ünite kazanımları

Ünite Adı	Konu Başlıkları	Ünite Kazanımı
Giriş	Edebiyat ve Toplum İlişkisi Edebiyatın Sanat akımları ile ilişkisi	Edebiyatın önemi Edebi Akımlar
Hikâye	Gamsızın Ölümü Semaver On Dört Yaşında Bir Adam Oğlumuz Harika Bir Çocuk	Sevgi, Fedakârlık Mütevazilik, ölüm Olgunluk, acıma Evlat sevgisi Vefa, Fedakârlık
Şiir	Hürriyet Kasidesi Makber Ferda Elhan-ı Şita Merdiven Geçmiş Yaz Anadolu Hasır Sanat Ana Hediyesi Heyder Baba'ya Selam	Hak, Hukuk, Adalet Ölüm Gençlerden beklentiler Kış Geçen zaman Özlem Memleket sevgisi Fakirlik Anadolu sevgisi Anne Duyarlılığı Memleket özlemi
Makale	Doğu Anadolu'da İlk Türk İzleri Avrasya Su Samuru Lutra Lutra (Limnaeus 1758) Türkiye'deki Yayılış Kayıtları Yabancı Dil olarak Türkçenin Öğretiminde Nasrettin Hoca Fıkraları ve Halk Türkülerimizin Yeri	Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisi Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasındaki ilişki
Sohbet ve Fıkra	Yemeklere Dair Kitaba Hürmet Kaybettim Toprak Dede'nin Sesi	Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeler
Roman	Yaban Huzur Devlet Ana Tutunamayanlar Dünya Nimeti	Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisi
Tiyatro	Akın Köşebaşı Hürrem Sultan Faust	Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisi

Eleştiri	Adamın Biri Talip Apaydın'ın Sarı Traktöründe Eksik Olan Nedir? Hüseyin Cahit'in Bir Hikayesi Münasebetiyle	Okunan, yazılan, dinllenen bir metni eleştirebilme
Mülakat/ Röportaj	Ömer Seyfettin'le Mülakat Sabahattin Kudret Aksakal Mehmet Akif Ersoy	Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeler

Tablo 2 incelendiğinde ders kitabının 9 üniteden oluştuğu görülmüştür. Giriş ünitesinde "Edebiyat ve Toplum İlişkisi, Edebiyatın Sanat Akımları İle İlişkisi" konu başlıkları altında edebiyatın önemi ve edebi akımlar kazanımları olduğu görülmektedir. Hikâye ünitesinde "Gamsızın Ölümü, Semaver, On Dört Yaşında Bir Adam, Oğlumuz, Harika Bir Çocuk" konu başlıkları altında sevgi, fedakârlık, mütevazılık, ölüm, olgunluk, acıma, evlat sevgisi, vefa, fedakârlık temalarının kazandırılması amaçlanmıştır. Şiir ünitesinde "Hürriyet Kasidesi, Makber, Ferda, Elhan-ı Şita, Merdiven, Geçmiş Yaz, Anadolu, Hasır, Sanat, Ana Hediyesi, Heyder Baba'ya Selam" isimli şiirler bulunmakta ve hak, hukuk, adalet, ölüm, gençlerden beklentiler, kış, geçen zaman, özlem, memleket sevgisi, fakirlik, Anadolu sevgisi, anne duyarlılığı, memleket özlemi gibi kazanımlar vardır. Makale ünitesinde "Doğu Anadolu'da İlk Türk İzleri, Avrasya Su Samuru Lutra Lutra (Limnaeus 1758) Türkiye'deki Yayılış Kayıtları, Yabancı Dil olarak Türkçenin Öğretiminde Nasrettin Hoca Fıkraları ve Halk Türkülerimizin Yeri" isimli araştırma yazılarında metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisi, metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasındaki ilişki kavratılmaya çalışılmıştır. Sohbet ve Fıkra ünitesinde "Yemeklere Dair, Kitaba Hürmet, Kaybettim, Toprak Dede'nin Sesi" isimli örnek yazılarla millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeler anlatılmıştır. Roman ünitesinde "Yaban, Huzur, Devlet Ana, Tutunamayanlar, Dünya Nimeti" isimli eserlerde metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisi, metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasındaki ilişki kavratılmaya çalışılmıştır. Tiyatro ünitesinde "Akın, Köşebaşı, Hürrem Sultan, Faust isimli eserlerde tarihsel dönemle ilişkisi"; Eleştiri ünitesinde "Adamın Biri, Talip Apaydın'ın Sarı Traktöründe Eksik Olan Nedir?, Hüseyin Cahit'in Bir Hikayesi Münasebetiyle" isimli eserlerde okunan, yazılan, dinlenen bir metni eleştirebilme; Mülakat ve Röportaj ünitesinde "Ömer Seyfettin'le Mülakat, Sabahattin Kudret Aksakal, Mehmet Akif Ersoy" isimli metinlerde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik ögeler aktarılmıştır. Kitapta toplam 40 metnin bulunduğu görülmüştür.

Tablo 3: Kültürel Ögelerin Aktarılışı

Alt ögeler	**KÜLTÜREL ÖGELERİN AKTARIMI**	**Kitaptaki Yeri (SAYFA)**
4e	Edebiyat: Olay, düşünce ve duygu ve hayallerin dil aracılığı ile sözlü ve yazılı olarak estetik bir zevkle anlatılması sanatıdır. Duygu ve düşünceleri ortaya çıkaran onları çeşitli boyutlarıyla irdeleyen edebiyat kültürün temel öğelerinden biridir.	**14**
4e	Sanat akımları sadece edebiyat sanatına özgü akımlar değildir. Bunlar genel bir sanat akımı olma özelliğini de taşır. Sanat akımlarının hemen hepsinde ortaya çıktıkları dönemin toplumsal yapısının, fikir hareketleri ve ideolojilerinin izlerini görmek mümkündür.	**17**
3a	Haydi kuzum! Gelin hanımın duvağını aç da yüzünü gör, biraz gönlün açılsın.	**18**

5c	Ya gel bana ya oraya beni çek/ Gözüm nuru oğulcuğum Nejadım	**19**
5d	Seyrek fasılalarla tek tük köylülere, yorgunluktan inler gibi sesler çıkaran kağnılara, sırtlarında çalı demetleri taşıyan çıplak ayaklı kadınlara tesadüf ediyorduk.	**20**
2a	Emine Hanım "tü tü" diye birkaç defa yakasına tükürerek çarpıntısını gidermeye çalıştı.	**21**
3a	Ekmek kadar mübarek/ Su gibi aziz bir şeysin/ Nimettensin nimettensin	**24**
3d	Talebe bayramı günüydü. İlk ve orta mektepler kafile kafile marşlar söyleyerek sokaklardan geçiyor, şehrin uzak yerlerine dağılıyorlardı.	**38**
3d	Sokaklarda fazla gürültü ve intizamsızlık olmasın diye öğretmenler, çocuklara marş söyletmeye başlamışlardı.	**38**
3d	Tabur sokaklardan geçerken pencereler açılıyor, kadın başları sarkıyor, dükkanlardan satıcılar çıkıyordu.	**38**
6e	Gamsız bu kazayı görünce birdenbire durdu. Yolunu değiştirdi. Tahta köprüye koştu. Çocuğun arkasından suya atıldı. Onu ağzıyla eteğinden yakaladı. Öğretmenler yetişinceye kadar onu suyun yüzünde tuttu.	**41**
2b	Namazını kılmış, duasını yapmıştı. İçindeki Cenab-ı Hak'la birlikte oğlunun odasına girdi.	**44**
3c	Odanın içini kızarmış ekmek kokusu doldurmuştu. Semaver ne de güzel kaynardı.	**45**
3a	Ali birkaç fesleğen yaprağını parmaklarıyla ezerek avuçlarını koklaya koklaya uzaklaştı.	**45**
2b	Anası yatsı namazını kılıyordu. Seccadenin üzerinde taklalar attı. Ali be, günah be yavrum! Allah affeder ana.	**45**
3e	Ali'nin annesine ölüm bir misafir, bir baş örtülü, namazında niyazında bir komşu hanım gelir gibi geldi	**45**
3c	Kocaman bir duvara sırtlarını vererek üstüne zencefil ve tarçın serpilmiş salep içerlerdi.	**46**
3c	Vaktim olursa bir de hamama giderim; yahut Recep Ağa'nın dükkanında bir yoğurtlu kebap yerim.	**51**
3b	Anama yemeni, ablama çorap alırım; bazı kendime zıbınlık alırım.	**51**

2c	Babam seferberlikte askere gitti. Geçen sene künyesi geldi	**51**
5c	Böylece biz ona bütün bütün bağlanırken dünyamız artık tamamen onunla hudutlanmıştı.	**54**
6e	"Okula yeniden başlamak ister misin? İsterdim ama kardeşlerim. Benden geçti kardeşim okuyor. Öteki, küçük daha. Büyüyünce onu da okula vereceğim. Haftalığım elli olur o zaman herhalde.	**61**
2f	Görüp ahkâm-ı asrı münharif sıdk-u selametten/ Çekildik izzet-i ikbal ile bab-ı hükümetten	**72**
3a	Oğul çabuk... Bana tirak... Okunmuş olmalı ha!/ Bizim çocuk, adı batsın, yılancık olmuş	**101**
3e	Genişçe bir hasrın var mı? Neyse hem değeri/ Cenaze sarmak içindir, eziyet etme sakın.	**102**
3a	Bizi sarsar bir sülüs yazı görsek duvarda / Bize heyecan verir bir parka yeşil çini/ Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin/ Arkadaş bu yolda türküler tuttururuz	**105**
6a	Sen menim ömrümden kesip illeri/ Balamın ömrüne cala ey Allah!	**108**
6f	Heyder Baba mir ejder seslenende/Kend içine sesten küyden düşende/ Aşıh Rüstem sazın dillendirende/ Yadundadı ne hövlesek gaçardım/ Guşlar tekin ganad çalup uçardım.	**110**
1d	Doğu Anadolu Bölgesi Türk kültürünün erken dönemden günümüze kadar varlığının kuvvetle hissedildiği bölgedir. Bu bölgedeki Türk inanç sisteminin yansımaları kaya resimleri, runik harfler, insan biçimli heykeller ve mezar taşlarından elde edilen veriler burada değerlendirilmiştir.	**129**
1a	Türkçe, hiç şüphesiz dünyanın en güzel, en zengin ve en eski dillerinden biridir. Dil, kültür taşıyıcısı olduğu için bir dili öğretirken sadece dil öğretimi yapmış olmayız. Dil öğretiminin yanında o dilin kültürü, medeniyeti, bakış açısı gibi hayati öneme sahip değerleri de öğretmiş oluruz.	**144**
3c	Mesela bir tavuk göğsü, etin tatlı haline gelişi ne demektir? Bir tabak kefal pilakisi.Üzerine de Kemal numunesi olarak tatlılardan bir keşkül. Öyle ya mesela midye dolması...	**161**
3a	Banim küçüklüğümde tellallar vasıtası ile kayıp aranır; Okçularbaşı, Şehzadebaşı, Aksaray ve Eminönü taraflarında hemen her gün bir tellalın yüksek sesine ve dünyanın beğendiği kıyafetine eklenen özel tavırla... Saatlerce bağırıp durduğu görülürdü.	**167**
6f	Ya ölürüz, ya kurtuluruz parolası işte bundan ileri geliyor. Gerçekten bunun ikisinin ortası olmaz. Türk milleti ya bu çemberi yarıp geçecektir yahut da burada ölmeye razı olacaktır.	**181**
1e	Geçen gün aldığım İstanbul gazetelerinde okudum. Sevr muharebesi esas itibariyle Kabul edilmiş.	**181**
2c	Bu kadar iyiliğini gördük. Şu adamı açıkta bırakmayalım, şehittir, elbiseleriyle gömülür.	**186**
2c	Kayınbabası Şeyh Edebali'nin elini öptü. Destur verirseniz toplayalım savaşçıları... Yola çıkalım hemen.	**194**

4f	Kültür sadece bazı isimleri hatırlamaktan ibaret değildir. Kültür, bu isimleri yerli yerinde ve başka isimlerle münasebetlerini bilerek kullanmak demektir (...) Hakikaten kültür ne demek acaba?	**198**
4f	Annesi Mürüvvet Hanım, kocasının aksine mütehakkim bir kadındı. Oğluna hırçın bir şefkat göstermekle birlikte onun disiplinli yetişmesi için hiçbir fedakârlıktan çekinmemişti.	**198**
3a	Anayurt'taki iç deniz kurumuştur. Türk töresine göre on iki yıl hiç yağmur yağmadığı takdirde Hakan tanrıya kurban edilir.	**214**
3a	Ok yaya girmek gerek, kılıç girmemek kına; Suna da onlarla gidecekti. Ancak gitmeden önce başbuğlardan birisi ile evlenmesi gereklidir. Her birisi için atacağı oku en önce kim getirirse onunla evlenecekti.	**219**
3a	Sallanma öyle alık alık. Sana da bana da uğurlar ola. Ne ben dükkân açabilirim yeniden ne sen usta bulursun benim gibi."	**223**
3a	Yok kızım yok. Benim yüreğim yufka. Öyle ağlamak, sızlamak kaldırmaz benim içim. Sadece bir başınız sağ olsun der gelirim. Sevaptır kızım.	**224**
3a	Bu top sesleri padişahımız efendimizin gelişini müjdelemektedir. Onun dört düvel üzere kazanmış olduğu büyük gazayı kutluyor	**228**
3a	Duyuyorum kızım duyuyorum. Benim korkum da bu seslerdendir. Yıllardır bu kafeslerin ardında yaşarım.	**228**

Tablo 3 incelendiğinde ders kitabında 44 adet kültürel farkındalık içeren ifade bulunduğu tespit edilmiştir. Bu ifadelerin üçü Türk dili ve Türk tarihi, yedisi din, yirmi üçü örf, adet, gelenek, görenek ve değerler; dördü sanat ve edebiyat, üçü toplumsal yapı, dördü de düşünce ve ahlak değerlerine ait olduğu belirlenmiştir. Metinlerde geçen ifadeler irdelendiğinde "Haydi kuzum! Gelin hanımın duvağını aç da yüzünü gör, biraz gönlün açılsın." ifadesinde düğün geleneğini; "Emine Hanım "tü tü" diye birkaç defa yakasına tükürerek çarpıntısını gidermeye çalıştı." ifadesinde halk inançlarını; "Talebe bayramı günüydü. İlk ve orta mektepler kafile kafile marşlar söyleyerek sokaklardan geçiyor, şehrin uzak yerlerine dağılıyorlardı." cümlesinde milli törenleri; "Namazını kılmış, duasını yapmıştı. İçindeki Cenabı Hak'la birlikte oğlunun odasına girdi." ifadesinde İslam inancını; "Genişçe bir hasrın var mı? Neyse hem değeri/ Cenaze sarmak içindir, eziyet etme sakın." ifadesinden cenaze törenini; "Sen menim ömrümden kesip illeri/ Balamın ömrüne cala ey Allah" cümlesinde bir annenin çocuğuna olan sevgisini; "Doğu Anadolu Bölgesi Türk kültürünün erken dönemden günümüze kadar varlığının kuvvetle hissedildiği bölgedir. Bu bölgedeki Türk inanç sisteminin yansımaları kaya resimleri, runik harfler, insan biçimli heykeller ve mezar taşlarından elde edilen veriler burada değerlendirilmiştir." İfadelerinde Anadolu coğrafyasının kültürel zenginliğini; "Ya ölürüz, ya kurtuluruz parolası işte bundan ileri geliyor. Gerçekten bunun ikisinin ortası olmaz. Türk milleti ya bu çemberi yarıp geçecektir yahut da burada ölmeye razı olacaktır." ifadelerinde milletimizin vatan sevgisini; "Bu kadar iyiliğini gördük. Şu adamı açıkta bırakmayalım, şehittir, elbiseleriyle gömülür." İfadelerinde insanımızın vefa duygusunu; "Anayurt'taki iç deniz kurumuştur. Türk töresine göre on iki yıl hiç yağmur yağmadığı takdirde hakan tanrıya kurban edilir." ifadelerinde Türk töresine ait unsurları ve halk için gerekirse hakanın bile feda edilebileceğini; "Sallanma öyle alık alık. Sana da bana da uğurlar ola. Ne ben dükkân açabilirim yeniden ne sen usta bulursun benim gibi." ifadesinde usta çırak geleneğini görebiliriz.

Tablo 4: Konulara Göre Kültür Aktarım Oranları

Türk Dili ve Edebiyatı 11. Sınıf Ders Kitabı Kültür Aktarımı Oranları

	f	%
Türk Dili ve Türk Tarihi	3	6,81
Din	7	15.9
Örf, Adet, Gelenek, Görenek ve Değerler	23	52.21
Sanat ve Edebiyat	4	9,08
Toplumsal Yapı	3	6.81
Düşünce ve Ahlak	4	9,08
Toplam	44	100

Tablo 4 incelendiğinde 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında örf, adet, gelenek, görenek ve değerlere ait unsurlar %52,21, dini unsurlar %15,9**,** düşünce ve ahlak ile ilgili konular %9,08, Türk Dili ve Tarihi konuları %6,81, toplumsal yapı ile ilgili unsurlar %6,81 oranlarında yer almıştır. Kültürel farkındalık unsurları 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında bulunan metinlerde farklı oranlarda yer almaktadır. Ancak bu unsurlara genel itibariyle dengeli bir şekilde yer verilmiştir.

Sonuçlar ve tartışma

Türkiye gibi gerek coğrafi konumu gerekse tarihi bağlantılarının sonucu olarak sürekli göç alan bir ülkede milli kültür değerlerinin yaşatılması ve aktarılması çok önemlidir. Kültürel çeşitliliğin yoğun olarak yaşandığı ülkemizde, öğrencilerimizde kültürel farkındalık oluşturmak gereklidir. Kültürel çeşitlilik, kültürdeki çok yönlülüğün göstergesiyken kültürel farkındalık, kültürel çeşitliliğin derecesinin belirlenmesidir (Brown 1994, p. 165). 27 ülkenin bir araya gelmesinden oluşan ve Türkiye'nin de dâhil olmak için görüşmeler yaptığı Avrupa Birliği kültürel çeşitliliğin en somut örneğidir. Her birey kendi kültürünün temsilcisidir, ancak kültürel değişimi gerçekleştirmek sadece bireysel çaba ile olmaz. Kültürel değişimi gerçekleştirmek için daha zor ve karmaşık bir çaba gerekir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması ülkelerin birbirinden etkilenmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum kültürel çeşitliliği artırmış, kültürel farkındalığı önemli kılmıştır. Her milletin, kültürel çeşitliliği yaşaması ancak kendi değerlerinin de farkında olması gerekir. Bu durum ülkemiz için de önemlidir.

Dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Bu yönüyle öğrencilere kendi kültürleri tanıtılmalı, diğer kültürlerle kendi değerleri arasındaki ayrımı yapacak bilinç verilmelidir (Byram ve Morgan, 1994). Bu bağlamda Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarına seçilecek metinlerde daha fazla kültürel unsura yer verilmesi uygun olacaktır. Ders kitabı, eğitimin önemli bir aracı ve bilginin kaynağıdır. Bütün derslerde ders kitabı önemlidir. Ancak malzemesi dil olan ve tarih, toplum, kültür gibi unsurların aktarımında önemli bir araç olan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı bu anlamda daha da önem arz etmektedir. Dokuz ünite ve kırk metinden oluşan mevcut ders kitabı incelendiğinde kültürel ögelerin hikâye, roman şiir, makale ve tiyatro türünde yer aldığı eleştiri, röportaj ve mülakat ünitelerinde kültürel unsurların yer almadığı tespit edilmiştir. Örf, adet, gelenek, görenek ve değerler ayrıntılı olarak işlenmiş bu unsurların kitapta yer alma oranı %52,21 olmuştur. Türk Dili ve Türk Tarihi, Din, Sanat ve Edebiyat, Toplumsal Yapı, Düşünce ve Ahlak konularının dengeli bir dağılımla verildiği görülmüştür.

Öneriler

1. Kişinin küresel dünya ile etkili bir ilişki kurabilmesi için öncelikle kendi milli kültürünü bilmesi ve benimsemesi gereklidir. Kültür öğretiminde ders kitapları ve seçilen metinler çok önemlidir. Ders kitapları hazırlanırken bu durum göz önünde bulundurularak milli ve manevi kültür unsurlarına daha çok yer verilmelidir.

2. Dilin hem kültürel bir unsur olduğu hem de kültür aktarımı yaptığı düşünülerek kapsamlı bir dil eğitimi verilmeli, Türk dili ve edebiyatı ders kitapları bu bilinçle hazırlanmalıdır.

3. Ders kitaplarının yazılı metinler olma özelliğinin yanında dinleme, izleme gibi etkinlikler yapabilme özelliğinin de olduğu dikkate alınarak kültürel unsurların etkinlikler yoluyla verilmesi planlanmalıdır.

4. Kültürel unsurların ders kitaplarında yer bulması sağlanmalı; bu unsurların öğretmenler tarafından etkili bir yöntemle aktarımı sağlanmalıdır. Ders planları, müfredat programları bu bilinçle hazırlanmalıdır.

5. Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında seçilecek metinlerin kültürel aktarım açısından zengin olmasına dikkat edilmelidir. 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı bu bağlamda tekrar güncellenmeli; bu konu hem Avrupa yetkinlikler çerçevesinde belirlenen hem de 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı da anahtar yetkinlikler ve alana özgü beceriler bağlamında ele alınan kültürel farkındalık açısından yeniden yapılandırılmalıdır.

Kaynakça

Aksan, D. (1995). Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim), TDK Yayınları. Baskı, Ankara, 514-515..

Aydoğmuş, 2006, Popüler Kültürün Lise Gençliğine Etkileri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. The qualitative report, 13(4), 544-559.

Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve İran'da Türkçe öğretimine etkisi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014(4), 19-28.

Brown, H. D. (1994). Principles of language learning and teaching third edition.

Byram, M. (1994). Teaching-and-learning language-and-culture (Vol. 100). Multilingual Matters.

Canale, M. (2014). From communicative competence to communicative language pedagogy. In Language and communication (pp. 14-40). Routledge.

Condon, John C. (1995), Kelimelerin Büyülü Dünyası Anlambilim ve İletişim, (Çeviren: Murat Çiftkaya), İstanbul: *İnsan Yayınları*

Constantin, C. E. (2013). Intercultural management within the European Union context. Professional Communication and Translation Studies, (6), 89-94.

Constantin, E. C. (2009). Recognizing Culture in the World of business. Proceedings of Professional Communication and Translation Studies, 2, 25-28.

Çavuşoğlu, A. (2016). Dil kültür zihniyet. Kayseri: Kimlik Yayınları

Çolak, S. (2008). *Türk Milli Kültür unsurları ve yozlaşma (Tanzimat Dönemi)* (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

European Union. (2006). Key Competences For Lifelong Learning. *European communities. Belgium.*

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. Handbook of qualitative research, 2(163-194), 105.

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. Handbook of qualitative research, 2(163-194), 105.

Güllüpınar, F. (2014). Almanya'da göçmen politikaları ve türkiyeli göçmenlerin trajedisi: yurttaşlık, haklar ve eşitsizlikler üzerine. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1), 1-16.

Güneş, F. (2002). Ders kitaplarının incelenmesi. Ankara: Ocak Yayınları.

Güvenç, B. (1997). Kültürün ABC'si (Vol. 67). YKY.

IOM. https://turkey.iom.int/tr/türkiyede-göç, 30.01.2023 *Tarihinde https://turkey.iom.int/tr/türkiyede-göç*, adresinden alındı.

İnanç, B. Y. (2004). Gelişim psikolojisi ve ergen gelişimi. Adana: Nobel Kitabevi.

Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. İlköğretim Online, 16(4), 1768-1776.

Korlaelçi, M., (1993) Din Kültür İlişkisi, *Felsefe Dünyası Dergisi ,8, 35-47*

Küçük, S. (2011). Kültürler Arası Öğrenme Üzerine Bir Kavram-Model Denemesi ve Türkçe Ders Kitapları. Türklük Bilimi Araştırmaları, (29), 227-260.

Lafayette, R. (1975). The cultural revolution in foreign languages: A guide for building the modern curriculum. Lincolnwood, IL: National Textbook Company.

MEB (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine, Ankara, 18 Temmuz 2017.

MEB (2018). Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (Ortaöğretim 9,10,11 ve 12. Sınıf), Ankara.

MEB (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıf), Ankara.

MEB (2020). Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (Ortaöğretim 9,10,11 ve 12. Sınıf), Ankara.

Meriç, C, (1986), Kültürden İrfana, *İnsan Yayınları*, İstanbul

Özbay, M., & Karakuş, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(1), 21-31.

Palazoğlu, A. B. (1996). Atatürk İlkeleri, Türk Hava Kurumu Yayınları.

Sevim, O. (2014). Türkçe dersi öğretim programı'ndaki temalar bağlamında ortaokul Türkçe ders kitaplarında Bektaşi edebiyatından yararlanma yolları. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9(1), 140-166.

Sucu, A. Ö. (2013). Kültür Aktarımında Edebiyat Eğitiminin Önemi. Hitit Üniversitesi. 30.01.2023 *Tarihinde* http://web.hitit.edu.tr/dosyalar/yayinlar/ahmetozhansucu@hititedutr290820136P3A5K6M.pdf adresinden alınmıştır.

Topçuoğlu, H. (1976). Genel sosyoloji ders notları (çoğaltma). AÜ DTCF.

Ünveren Kapanadze, D. (2018). Dil Ve Kültür Aktarımında İşlevsel Bir Araç Olarak Ders Kitapları: Türkçe Ders Kitapları Örneği. Electronic Turkish Studies, 13(27).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Seçkin Yayıncılık,* Ankara